SKŘÍPINA KOŘENUJÍCÍ NA PODBLANICKU

Skřípina kořenující (*Scirpus radicans*) je vytrvalá, hustě trsnatá rostlina z čeledi šáchorovitých. Lodyha je 50 až 100 cm vysoká, ostře tříhranná, listy jsou tmavě zelené, ploché, kýlnaté, asi 1 cm široké. Květenství je tvořeno mnoha větvemi s 5 až 8 mm dlouhými vejčitými klásky, které jsou umístěny na koncích větévek jednotlivě, což je rozlišovací znak od příbuzné skřípiny lesní (má více klásků ve shlucích). Zcela charakteristické pro tento druh je, že některé lodyhy se obloukovitě ohýbají k zemi a na koncích zapouštějí kořínky – odtud i druhové jméno. Tato vlastnost umožňuje skřípině efektivně obsazovat stanoviště – roste totiž na ve vlhkých až bahnitých místech na březích řek a vodních nádrží. Lokality skřípiny kořenující v České republice jsou roztroušené, těžiště areálu výskytu je v jižních Čechách.

Skřípina kořenující je zařazena v Červeném seznamu cévnatých rostlin ČR (Grulich, Chobot, 2017) v kategorii NT – téměř ohrožený. Druh je ohrožen zejména úpravami toků a břehů rybníků, odbahňováním, při kterých dochází k odstraňování náplavů.

Na Podblanicku byl výskyt skřípiny kořenující zaznamenán dosud na třech lokalitách. Všechny tři lokality byly v rámci přípravy článku revidovány. První lokalitou (záznam z roku 2004) byl jeden z bočních rybníčků u rybníka Michovec u Neveklova. Na lokalitě aktuálně skřípina nebyla zjištěna, rybník je obklopen valy ze sedimentů rybničního dna, které byly vytvořeny v nedávné době. Pro výskyt skřípiny nejsou v současnosti v rybníce podmínky a její výskyt je málo pravděpodobný.

Druhá lokalita (záznam z roku 2004) se nachází na břehu vodní nádrže Švihov (Želivka) v oblasti u Dolních Kralovic. Lokalita zahrnuje štěrkovitý a písčitý břeh s okrsky rákosin. Zbahnělé plochy typické pro skřípinu se zde nevyskytují a také zde nebyla aktuálně ověřena. Její výskyt je nepravděpodobný.

Třetí lokalitou (záznam z roku 2017) je Suchdolský rybník nedaleko Sudoměřic. Zde aktuálně roste bohatá populace skřípiny na v mělkém litorálním pásmu, zejména v přítokové části rybníka. Lokalita je vyhlášena jako přírodní památka Suchdolský rybník pro ochranu čolka velkého. Status chráněného území a extenzivní hospodaření na rybníce jsou zárukou existence této populace do budoucna.

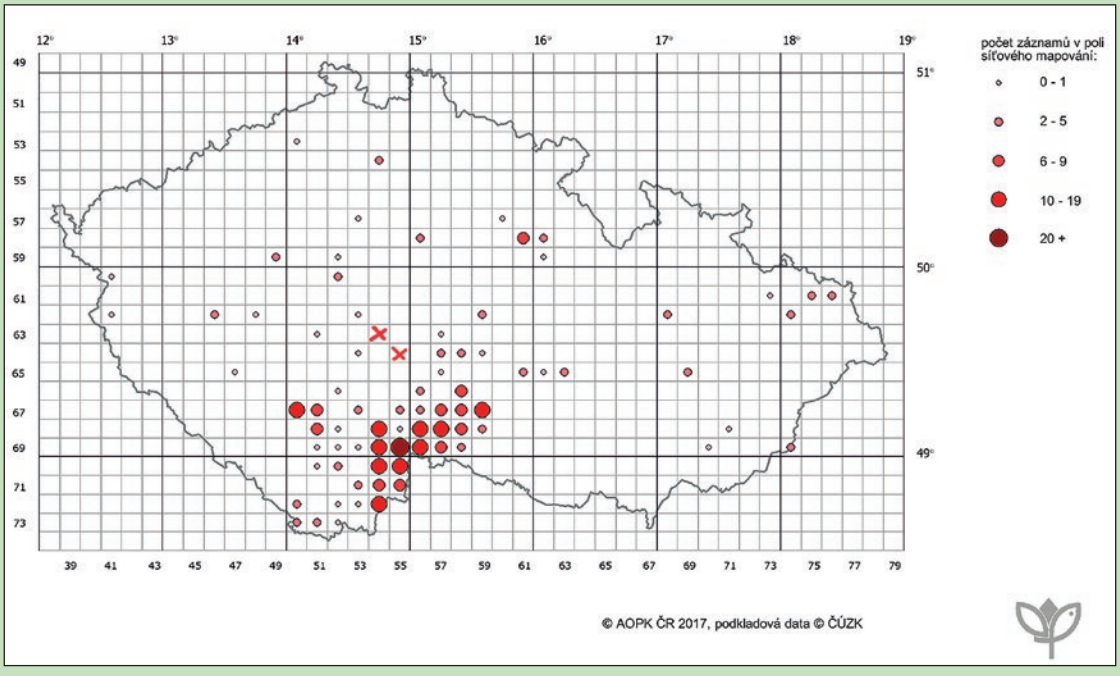

Nálezy skřípiny kořenující na mapě kvadrátů síťového mapování ČR. Křížek označuje nově zaznamenané nálezy. Mapový podklad – (c) AOPK ČR, Nálezová databáze ochrany přírody.

Náplavy Blanice pod jezem v Kamberku (foto M. Klaudys).

V červenci při aktualizaci mapování biotopů jsem objevil bohaté porosty skřípiny kořenující v litorálu rybníka Obecník u Jankova. Rybník je mělký, s pozvolnými břehy. Právě na velké ploše mělkého litorálu skřípina roste společně s ostřicí štíhlou (*Carex acuta*) a ostřicí měchýřkatou (*Carex vesicaria*), na bahnitých místech se objevuje žabník jitrocelový (*Alisma plantago-aquatica*) a bahnička mokřadní (*Eleocharis palustris*). Vysoké rákosiny tu zastupuje orobinec širokolistý (*Typha latifolia*), k zajímavějším druhům patří skřípinec jezerní (*Schoenoplectus lacustris*). Ve vlastním rybníce roste rdest vzplývavý (*Potamogeton natans*).

Lokalita na Obecníku může být ohrožena při záměru zvýšení objemu retenčního prostoru rybníka, kdy obvykle dochází k odtěžení sedimentů v zátopě a snížení plochy litorálu. Projekt pak je třeba připravit tak, aby byla zachována co největší část litorálu pro mokřadní vegetaci.

Skřípinu kořenující jsem objevil v září tohoto roku také na další lokalitě, a to v Kamberku. Skřípina zde roste v počtu několika trsů na náplavech pod rozvaleným jezem. Náplavy jsou situovány přímo v toku řeky Blanice, porostlé typickou vysokou vegetací, roste zde zblochan vodní (*Glyceria maxima*), chrastice rákosovitá (*Phalaris*

Květenství skřípiny kořenující (foto M. Klaudys).

Herbářový sběr skřípiny kořenující (foto: archiv redakce).

arundinacea), orobinec širokolistý (*Typha latifolia*), lilek potměchuť (*Solanum dulcamara*), bahnité plošky obsazuje pryskyřník lítý (*Ranunculus sceleratus*). V drobných klidnějších vodních ploškách mezi náplavy roste rdest kadeřavý (*Potamogeton crispus*). V náplavech byly při průzkumu lokality nalezeny schránky škeble říční (*Anodonta anatina*) a velevruba malířského (*Unio pictorum*).

Perspektiva této lokality je otázkou, vegetace náplavů není v současnosti ohrožena, snad jen možnou rekonstrukcí jezu. Při průchodu povodňových průtoků může ovšem dojít k celkovému přepracování náplavů a odnosu materiálu. To je ovšem součást přirozených změn toku řeky. Velmi pravděpodobně se skřípina stejným způsobem dostala s vodou i na tuto lokalitu v podobě semen nebo úlomků lodyhy s kořínky.

Letošní nálezy skřípiny jsou dokladem, že o řadě lokalit tohoto druhu ještě nevíme. Současně mohou být inspirací pro sledování mokřadních biotopů, které mnohdy mizí bez větší pozornosti.

Martin Klaudys

LITERATURA:

AOPK ČR. Nálezová databáze ochrany přírody. [on-line databáze; portal.nature.cz]. 2018-11-27; [cit. 2018-11-27]

Grulich V., Chobot K. (eds.), 2017: Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Cévnaté rostliny. Příroda, Praha, 35: 1-178.

NÁLEZ DALŠÍHO DRUHU VÁŽKY V KRAJI POD BLANÍKEM

Vážky byly studovány na Podblanicku poměrně intenzivně v průběhu posledního čtvrtstoletí (Hanel 2014). Ve zdejší Základní organizaci Českého svazu ochránců přírody ve Vlašimi se již v roce 1994 zrodil nápad realizovat v rámci projektů ČSOP program Vážky, který měl za cíl doplnit poznatky o výskytu a stavu populací jednotlivých druhů vážek České republiky. Na systematické výzkumy na Podblanicku zaměřené na faunistická pozorování, ale také např. na ověření metodiky pozorování (Hanel 1996, 1999, Hanel a Zelený 2000) a některé ekologické aspekty (Hanel 2000), navázal výzkum probíhající prakticky po celém území České republiky.

Tento program probíhá dosud a díky zapojení celé řady entomologů i amatérských nadšenců se podařilo nashromáždit velké množství dat (přes 70.000 nálezů) podrobně zpracovaných v rozsáhlé monografii „Vážky České republiky: Ekologie, ochrana a rozšíření", vydané autorským kolektivem v roce 2007, která si vysloužila uznání i v zahraničí (Dolný a kol. 2007). Region Podblanicka patří z hlediska poznávání fauny vážek v rámci naší republiky mezi podrobněji zpracované. Neznamená to ale, že tu nemůžeme objevit i dosud zde nepozorovaný druh. Takový případ se stal v loňském roce, kdy Martin Růžek z Třebešic pozoroval na rybníku za Mezilesím (mapovací kvadrát 6455, nadmořská výška 598 m) u Karbanova mlýna dne 29. 7. 2018 samečka vážky hnědoskvrnné (*Orthetrum brunneum*) a podařilo se ho i vyfotografovat. Lokalita se nachází na pomezí Středočeského, Jihočeského kraje a Kraje Vysočina.

Jak je vidět z fotografie, sameční vážky hnědoskvrnné mají tělo pokryto světle modrým voskovým ojíněním. U samiček převládá na hrudi i zadečku hnědavá barva. Plamka, barevné políčko na předním okraji křídel, je hnědavá, černě olemovaná, a její zbarvení bylo využi-